

Тайтобе ауылының жалпы орта білім беретін мектебі

БЕКІТЕМІН:

Мектеп директоры:

Г.С.Алиева

(қолы)

« 28 » тамыз 2026 ж

КЕЛІСЕМІН:

Оқу ісінің орынбасары

К.Ш.Татиева

(қолы)

« 28 » тамыз 2026 ж

КЕЛІСЕМІН:

Ғылыми-әдістемелік

ісі орынбасары

С.Б.Өміртаева

(қолы)

« 28 » тамыз 2026 ж

ӘБ ОТЫРЫСЫНДА ҚАРАЛДЫ:

Хаттама № 1

ӘБ жетекшісі

А.К.Жилкибаева

(қолы)

« 28 » тамыз 2026 ж

КҮНТІЗБЕЛІК-ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЛАУ

Мұғалім: Бағысбаев Н.Д.

Сыныбы: 8 «Ә», 8 «В»

Пәні: Заң мен тәртіп

2026-2027 оқу жылы

**Негізгі орта білім беру деңгейінің 8-9-сыныптарына арналған
«Заң мен тәртіп» курсының үлгілік оқу бағдарламасы**

І-тарау. Жалпы ережелер

1. Негізгі орта білім беру деңгейінің 8-9-сыныптарына арналған «Заң мен тәртіп» курсы бойынша үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына (ҚР ОАМ 2025 жылғы 12 қаңтардағы №12 өзгертулермен) сәйкес әзірленген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №29031 болып тіркелген).

2. «Заң мен тәртіп» курсының үлгілік оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Президентінің «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм» атты Жолдауын іске асыру аясында әзірленіп, білім алушылардың құқықтық санасын қалыптастыруға, девиантты мінез-құлықтың алдын алуға және Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында қолайлы білім беру ортасын құруға бағытталған.

3. «Заң мен тәртіп» курсының мақсаты: білім алушыларда тұрақты құқықтық мәдениетті қалыптастыру, жауапты мінез-құлықты дамыту және күнделікті өмірде заңды сақтау мен өз құқықтарын қорғаудың практикалық дағдыларын меңгерту.

4. «Заң мен тәртіп» курсының міндеттері:

1) білім алушыларда заңмен белгіленген негізгі құқықтар мен міндеттерді, сондай-ақ мінез-құлық ережелерін түсінуді қалыптастыру;

2) мектепте, қоғамда және цифрлық ортада қауіпсіз әрі дұрыс мінез-құлық дағдыларын дамыту;

3) қауіпті жағдайларды танып-білуге және күнделікті өмірде заңды әрі негізделген шешімдер қабылдай білуге үйрету;

4) заң мен тәртіп бойынша негізгі ұғымдар мен мазмұнды зерделеуде цифрлық ресурстарды, оның ішінде жасанды интеллект құралдарын саналы, этикалық және сыни тұрғыдан қолдану дағдыларын қалыптастыру;

5) ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуға тең қол жеткізуі үшін жағдай жасау;

6) Курс мазмұны «Адал азамат» құндылықтарын («тәуелсіздік және отаншылдық», «бірлік және ынтымақ», «әділдік және жауапкершілік», «заң мен тәртіп», «еңбекқорлық және кәсіби біліктілік», «жасампаздық және жаңашылдық») қалыптастыруға және мемлекеттік егемендік пен тәуелсіздікті қамтамасыз ету, адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын сақтау, жалпыұлттық бірлікті нығайту, қоғамдық диалогты дамыту, еңбексүйгіштік пен прогреске ұмтылуды дәріптеу, білім мен ғылымды дамыту, экологиялық мәдениетті қалыптастыру, тарихи-мәдени мұраны сақтау және ұлттық мәдениетті қолдау қағидаттарын іске асыруға бағытталған

5. Курс бағдарламасы құқықбұзушылықтардың алдын алуға, девиантты мінез-құлыққа бейім білім алушылармен жеке жұмыс жүргізуге, сондай-ақ қауіпсіз әрі қолдаушы білім беру ортасында олардың әлеуетін ашуға бағытталған, өйткені ол жасөспірімдік кезеңнің ерекшеліктерін ескереді. Бұл кезеңде қатарластарының ықпалы күшейіп, тәуекелді әрекеттерге бейімділік артады, соның салдарынан қателіктер мен құқықбұзушылықтар жасау ықтималдығы жоғарылайды. Осыған байланысты білім алушыларды құқықтық нормалармен жүйелі түрде таныстыру маңызды, себебі бұл күрделі жағдайлардың алдын алуға, жауапты мінез-құлықты қалыптастыруға, қауіпсіз таңдау жасау дағдыларын дамытуға және әртүрлі өмірлік жағдайларда заң аясында әрекет ету қабілетін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

6. Курс бағдарламасы практикалық бағытқа негізделген және құқықтық нормаларды меңгеруге, оларды қолдану дағдыларын қалыптастыруға, құқықбұзушылықтардың алдын алуға, білім алушылардың күнделікті өмірде жауапты әрі қауіпсіз мінез-құлықты дамытуға бағытталған белсенді оқыту формалары мен әдістерін қолдануды көздейді.

7. Курс тақырыптары спиральді кағидат негізінде әзірленген, бұл білім мазмұнын оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, біртіндеп тереңдетуге және кеңейтуге мүмкіндік береді. Осы тәсіл білімді жүйелі түрде өзектендіріп, бекітуге жағдай жасап, заңға сәйкес мінез-құлықтың тұрақты практикалық дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді және курсты әртүрлі білім беру деңгейлерінде меңгерудің сабақтастығын қамтамасыз етеді.

8. Бағдарламаны жүзеге асыру барысында білім алушылардың кері байланысын жинау, олардың практикалық сабақтарға қатысуын талдау және мінез-құлықтық ұстанымдарындағы өзгерістер динамикасын бақылауды қамтитын тұрақты мониторинг жүзеге асырылады.

9. Бағдарламаны жүзеге асыру білім алушылардың жеке тұлғасына құрметпен қарау, құпиялылық қағидаттарын сақтау, этикалық нормаларды ұстану және сенімді әрі психологиялық тұрғыдан қауіпсіз білім беру ортасын қалыптастыру негізінде жүзеге асырылады.

2-тарау. «Заң мен тәртіп» курсының мазмұнын ұйымдастыру

1-параграф. «Заң мен тәртіп» курсының мазмұны

10. «Заң мен тәртіп» курсы бойынша оқу жүктемесінің көлемі:

8-сыныпта аптасына 0,25 сағатты, оқу жылында 9 сағатты;

9-сыныпта аптасына 0,5 сағатты, оқу жылында 17 сағатты құрайды.

Курс бойынша оқу жүктемесінің көлемі «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығымен (Қазақстан Республикасының Нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 8170 тіркелген) бекітілген Үлгілік оқу жоспарына байланысты болады.

11. «Заң мен тәртіп» курсының базалық мазмұны келесі тақырыптық мазмұнды қамтиды:

№	Бөлім	8-сынып	9-сынып
		Тақырыптық мазмұн	
1	Заң және күнделікті өмірдегі қауіпсіз мінез-құлық	Заңды білу және сақтау қауіпсіз мінез-құлықты қамтамасыз етуге көмектеседі	Кіріспе. Қазақстан Республикасы азаматының құқықтық мәртебесі. Конституция – Ата заң.
			Алғашқы жұмыс: заңды түрде қалай орналасуға болады? Еңбек шарты
		Мектепте, көшеде және интернетте заңдар мен тәртіп ережелерін сақтау	Желідегі оңай табыс: дропперлік және алаяқтық
2	Қарым-қатынастағы қауіпті жағдайлар және олардың алдын алу тәсілдері	Есірткі, психотроптық заттарды қолданудың, сақтаудың және таратудың қауіптілігі	Практикум: Жасөспірімдерге арналған онлайн жұмыс ұсыныстары: мүмкіндіктер, тәуекелдер және құқықтық қауіпсіздік
		Буллинг және кибербуллинг, онлайн чаттарда жеке тұлғаның ар-намысы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін ақпаратты таратқаны үшін жауапкершілік	Буллинг үшін жауаптылық
			Цифрлық ортадағы авторлық құқықтың бұзылуы. Әлеуметтік желілердегі плагиат
			Цифрлық гигиена Дербес деректер. Фишинг және вишинг

	Жасөспірім және күнделікті өмірдегі құқықбұзушылықтар	Полиция қызметкерлерімен қарым-қатынас жасау тәртібі: ұстау және құжаттарды тексеру кезіндегі құқықтар	Әкімшілік жауапкершілік: айыппұлдар, жасөспірімдер үшін түнгі уақыт шектеулері
			Қылмыстық жауапкершілік. Баптарға шолу (ұрлық, алаяқтық, есірткі)
			Сыбайлас жемқорлық: сыйлық па, пара ма?
4	Тәртіп және жауапкершілік	Вандализм және жасөспірімдер үшін түнгі уақыт шектеулері	Экстремизм және жалған жаңалықтар. Репосттар үшін жауапкершілік
		Жеке деректерді қорғау. Фишинг және вишинг	Практикум: «Қолайлы мінез-құлық және құқық бұзушылық: қалай ажыратуға болады?»
		Деструктивті діни ағымдар мен экстремистік ұйымдарға тартудың алдын алу.	Қалпына келтіретін әділеттілік. Медиация. Мектептегі татуластыру қызметі
		Жоба қорғау: «Менің құқығым. Менің қауіпсіздігім», «Алаяқтардан сақ болыңыз!» жадынама/буклет презентациясы	Рөлдік ойын: «Мектеп медиация кеңесі» (сыныптастар арасындағы жанжалды шешу)
			Жасөспірімдердің заңды ықпал ету тетіктері: мектептегі өзін-өзі басқару, әкімдікке өтініш беру тәртібі (өтініш дайындау алгоритмі), әлеуметтік бастамалар
			Қорытынды конференция: «Менің мектебім – құқықтық тәртіп аумағы» әлеуметтік жобасын қорғау

12. Бөлімді және тақырыптарды оқытуға арналған сағат санын мұғалім бөледі.

2-параграф. Ұзақ мерзімді жоспар

8-9 сыныптарға арналған «Заң мен тәртіп» курсының үлгілік оқу бағдарламасын іске асырудың ұзақ мерзімді жоспары

13. Ұзақ мерзімді жоспар курс бойынша оқытудың мазмұны мен құрылымын айқындайды.

№	Бөлім / тақырыптар (кейстер, практикумдар)	Оқу мақсаттары (күтілетін нәтиже)	Сағат саны	Күні	
				8 “Ә”	8 “В”
	1 тоқсан. 1-бөлім. Заң және күнделікті өмірдегі қауіпсіз мінез-құлық				
1	Заңды білу және сақтау қауіпсіз мінез-құлықты қамтамасыз етуге көмектеседі	Күнделікті өмірде қауіпсіз мінез-құлықты қамтамасыз ету үшін заңдарды сақтаудың маңыздылығын түсіндіру	1	08.09	02.09
2	Мектепте, көшеде және интернетте заңдар мен тәртіп	Жағдаятқа қатысушылардың заңды және заңсыз әрекеттерін анықтау	1	13.10	07.10

	ережелерін сақтау				
	2 тоқсан.2-бөлім. Қарым-қатынастағы қауіпті жағдайлар және олардың алдын алу тәсілдері				
3	Есірткі, психотроптық заттарды қолданудың, сақтаудың және таратудың қауіптілігі	Психотроптық заттарды пайдалану, сақтау және таратудың құқықтық және әлеуметтік салдарын талдау	1	17.11	11.11
4	Буллинг және кибербуллинг, онлайн чаттарда жеке тұлғаның ар-намысы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін ақпаратты таратқаны үшін құқықтық жауапкершілік	Буллинг пен кибербуллингтің алдын алу және онымен күресу үшін цифрлық ортада қауіпсіз және жауапты мінез-құлық нормаларын қолдану	1	22.12	16.12
	3 тоқсан. 3-бөлім. Жасөспірім және күнделікті өмірдегі құқықбұзушылықтар				
5	Полиция қызметкерлерімен қарым-қатынас жасау тәртібі: ұстау және құжаттарды тексеру кезіндегі құқықтар	«Тегі, аты, әкесінің атын атау, ата-анасына хабарлау және адвокаттың көмегін алу құқығы алгоритмін қолдану. Полициямен өзара әрекеттесу кезінде заңды және қауіпсіз мінез-құлықты таңдау үшін адам құқықтары туралы білімін қолдану	1	19.01	13.01
6	Вандализм және жасөспірімдер үшін түнгі уақыт шектеулері	«Мектеп қабырғасындағы граффити» және «Сағат 23:00-ден кейін көшедегі жасөспірім» кейстерін талдау. «Вандализм» және «түнгі уақытта жүру– тәртіп бұзу» ұғымдарының айырмашылығын ажырата білу.	1	16.02	10.02
7	Жеке деректерді қорғау. Фишинг және вишинг	Мессенджерлердегі күмәнді сілтемелер мен хабарламаларды талдау. Дербес деректерді қорғау ережелерін қолдану.	1	16.03	10.03
	4 тоқсан. 4-бөлім. Тәртіп және жауапкершілік				
8	Деструктивті діни ағымдар мен экстремистік ұйымдарға тартудың алдын алу	Әлеуметтік желідегі манипуляция әдістерін талдау	1	20.04	14.04
9	Жоба қорғау: «Менің құқығым. Менің қауіпсіздігім», «Алаяқтардан сақ болыңыз!» жадынама/буклет презентация	Құқықтық өнімді (қауіпті жағдайдағы әрекеттер алгоритмін) құрастыру және ұсыну	1	18.05	12.05

8-сынып. «Заң мен тәртіп»

Пайдаланылған әдебиеттер

- Қазақстан Республикасының Конституциясы. – 2026 жылғы 15 наурызда республикалық референдумда қабылданған.
- Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі.
- Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі.
- Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі.
- Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі.
- «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі.
- Қазақстан Республикасының «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Заңы.
- Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
- Қазақстан Республикасының «Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы» Заңы.
- Қазақстан Республикасының «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» Заңы.
- Қазақстан Республикасының «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» Заңы.
- Бала құқықтары туралы конвенция. – Біріккен Ұлттар Ұйымы.
- Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы – БҰҰ.
- Қазақстан Республикасы Конституциялық Сотының ресми материалдары.
- Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің құқықтық тәрбие және «Заң мен тәртіп» бағыты бойынша әдістемелік материалдары.
- «Әділет» нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.
- Қазақстан Республикасы мемлекеттік органдарының ресми интернет-ресурстары – Gov.kz.